



ตอนที่ 1

ยาพัฒนาจากสมุนไพร

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร
ยารักษากลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจ
และยารักษากลุ่มอาการระบบผิวหนัง



ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยากล้วย



ยากล้วยยาผง

ตัวยาสําคัญ ผงกล้วยน้ำว้าชนิดแก่จัด [Musa sp.(ABB group) "Klui Nam Wa"] หรือกล้วยหักมุกชนิดแก่จัด [Musa sp. (ABB group) "triploid" cv.]

ข้อบ่งใช้	รักษาแผลในกระเพาะอาหาร บรรเทาอาการท้องเสีย ชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูก หรือมีเลือดปน
ขนาดและวิธีใช้	รับประทานครั้งละ 10 กรัม ชงน้ำร้อน 120 - 200 มิลลิลิตร วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร
ข้อห้าม	-
ข้อควรระวัง	ไม่ควรใช้ในคนที่ท้องผูกการรับประทานติดต่อกันนาน ๆ อาจทำให้ท้องอืดได้
อาการไม่พึงประสงค์ ท้องอืด	

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยาขมิ้นชัน



ยาขมิ้นชัน ยาแคปซูล ยาเม็ด

ตัวยาสำคัญ ผงเหง้าขมิ้นชัน (*Curcuma longa* L.) มีสารสำคัญ curcuminoids ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 โดยน้ำหนัก (w/w) และ น้ำมันระเหยง่าย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w)

ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการแน่นจุกเสียด ท้องอืด ท้องเฟ้อ

**ขนาดและ
วิธีใช้**

รับประทานครั้งละ 500 มิลลิกรัม - 1 กรัม วันละ 4 ครั้ง หลัง
อาหารและก่อนนอน

ข้อห้าม

ห้ามใช้ในผู้ที่ท่อน้ำดีอุดตัน หรือผู้ที่ไวต่อยานี้

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยาขมิ้นชัน



ข้อควรระวัง

- ก. ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคนี้่วในถุงน้ำดี ยกเว้นภายใต้การดูแลของแพทย์
- ข. ควรระวังการใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ยกเว้นภายใต้การดูแลของแพทย์
- ค. ควรระวังการใช้ในเด็ก เนื่องจากยังไม่มีข้อมูลด้านประสิทธิผลและความปลอดภัย
- ง. ควรระวังการใช้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulants) และ ยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)
- จ. ควรระวังการใช้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึม ผ่าน เอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP) เนื่องจากสาร curcumin ยับยั้ง CYP3A4, CYP1A2 แต่กระตุ้นเอนไซม์ CYP2A6
- ฉ. ควรระวังการใช้ร่วมกับ ยารักษาโรคมะเร็งบางชนิด เช่น doxorubicin, chlormethine, cyclophosphamide และ camptothecin เนื่องจาก curcumin อาจมีผลด้านฤทธิ์ยาดังกล่าว

อาการไม่พึงประสงค์ ผิวหนังอักเสบจากการแพ้

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยาขิง



ยาขิงยาแคปซูล ยาขง ยาผง

ตัวยาสําคัญ ผงเหง้าขิง (*Zingiber officinale* Rosc.) ที่มีน้ำมันหอมระเหย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 2 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w)

ข้อบ่งใช้

- ก. บรรเทาอาการท้องอืด ขับลม แน่นจุกเสียด
- ข. ป้องกันและบรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน จากการเมารถ เมาเรือ
- ค. ป้องกันอาการคลื่นไส้ อาเจียน หลังการผ่าตัด

ขนาดและวิธีใช้

- ก. บรรเทาอาการท้องอืด ขับลม แน่นจุกเสียด รับประทานวันละ 2 – 4 กรัม
- ข. ป้องกันและบรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียนจากการเมารถ เมาเรือ รับประทานวันละ 1 – 2 กรัม ก่อนเดินทาง 30 นาที – 1 ชั่วโมง หรือเมื่อมีอาการ
- ค. ป้องกันอาการคลื่นไส้ อาเจียน หลังการผ่าตัด รับประทานครั้งละ 1 กรัม ก่อนการผ่าตัด 1 ชั่วโมง

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยาขิง



ข้อห้าม

-

ข้อควรระวัง

- ก. ควรระวังการใช้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulants) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)
- ข. ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคหัวใจในถุงน้ำดี ยกเว้นภายใต้การดูแลของแพทย์
- ค. ไม่แนะนำให้รับประทานในเด็กอายุต่ำกว่า 6 ขวบ

อาการไม่พึงประสงค์

อาการแสบร้อนบริเวณทางเดินอาหาร อาการระคายเคืองบริเวณปากและคอ

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยาซุมเห็ดเทศ



ยาซุมเห็ดเทศยาแคปซูล ยาซง

ตัวยาสำคัญ ผงใบซุมเห็ดเทศ [Senna alata (L.) Roxb., Cassia alata L. (ชื่อพ้อง)] ที่มีสารสำคัญ hydroxyanthracene derivatives โดยคำนวณเป็น rhein-8-glucoside ไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.0 โดยน้ำหนัก (w/w)

ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องผูก

ขนาดและ
วิธีใช้

ก. ชนิดซงรับประทานครั้งละ 3 – 6 กรัม ชงน้ำร้อนประมาณ 120 - 200 มิลลิลิตร นาน 10 นาที วันละ 1 ครั้ง ก่อนนอน
ข. ชนิดแคปซูล รับประทานครั้งละ 3 – 6 กรัม วันละ 1 ครั้ง ก่อนนอน

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยาซุ่มเห็ดเทศ



ข้อห้าม

ข้อห้ามใช้ ผู้ป่วยที่มีภาวะทางเดินอาหารอุดตัน (gastrointestinal obstruction) หรือปวดท้องโดยไม่ทราบสาเหตุ

ข้อควรระวัง

- ก. ควรระวังการใช้ในเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี หรือในผู้ป่วย inflammatory bowel disease
- ข. การรับประทานยาในขนาดสูงอาจทำให้เกิดไตอักเสบ (nephritis)
- ค. ไม่ควรใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน เพราะจะทำให้ท้องเสีย ซึ่งส่งผลให้มีการสูญเสียน้ำและเกลือแร่มากเกินไป โดยเฉพาะโพแทสเซียม และทำให้ลำไส้ใหญ่ชินต่อยา ถ้าไม่ใช้ยาจะไม่ถ่าย
- ง. ควรระวังการใช้ในหญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร

อาการไม่พึงประสงค์

อาจทำให้เกิดอาการปวดมวนท้อง เนื่องจากการบีบตัวของลำไส้ใหญ่

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยาฟ้าทะลายโจร



ยาฟ้าทะลายโจรยาแคปซูล ยาเม็ด ยาลูกกลอน
ตัวยาสําคัญ ผงจากส่วนเหนือดินของฟ้าทะลายโจร
[*Andrographis paniculata* (Burm. f.) Wall. ex Nees]
ที่มีสารสำคัญ total lactone โดยคำนวณเป็น andrographolide
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 โดยน้ำหนัก (w/w)

ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น
อุจจาระไม่เป็นมูก หรือมีเลือดปน

ขนาดและ วิธีใช้

ขนาดและวิธีใช้ รับประทานครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 2 กรัม
วันละ 4 ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

ข้อห้าม

ก. ห้ามใช้ในผู้ที่มีอาการแพ้ฟ้าทะลายโจร
ข. ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร เนื่องจากอาจ
ทำให้เกิดทารกวิรูปได้

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยาฟ้าทะลายโจร



ข้อควรระวัง

- หากใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน อาจทำให้แขนขามีอาการชาหรืออ่อนแรง
- หากใช้ฟ้าทะลายโจรติดต่อกัน 3 วัน แล้วไม่หาย หรือมีอาการรุนแรงขึ้นระหว่างใช้ยา ควรหยุดใช้และพบแพทย์
- ควรระวังการใช้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulants) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยาลดความดันเลือดเพราะอาจเสริมฤทธิ์กันได้
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึม ผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP) เนื่องจากฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ CYP1A2, CYP2C9 และ CYP3A4

อาการไม่พึงประสงค์

อาจทำให้เกิดอาการผิดปกติของทางเดินอาหาร เช่น ปวดท้อง ท้องเดิน คลื่นไส้ เบื่ออาหาร วิงเวียนศีรษะ ใจสั่น และอาจเกิดลมพิษได้

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยामะขามแขก



ยามะขามแขก ยาแคปซูล ยาเม็ด ยาชง
ตัวยาสําคัญ ผงใบมะขามแขก ที่ผสมหรือไม่ผสมฝักมะขามแขก
(Senna alexandrina Mill.)

ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องผูก

ขนาดและ วิธีใช้

- ก. ชนิดขงรับประทานครั้งละ 2 กรัม ชงน้ำร้อนประมาณ
120 - 200 มิลลิลิตร ก่อนนอน
- ข. ชนิดแคปซูล รับประทานครั้งละ 800 มิลลิกรัม - 1.2 กรัม
ก่อนนอน

ข้อห้าม

ผู้ป่วยที่มีภาวะทางเดินอาหารอุดตัน
(gastrointestinal obstruction) หรือปวดท้องโดยไม่ทราบ
สาเหตุ

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

ยาระบาย



ข้อควรระวัง

- ก. ควรระวังการใช้ในเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี หรือในผู้ป่วย inflammatory bowel disease
- ข. การรับประทานยาในขนาดสูง อาจทำให้เกิดไตอักเสบ (nephritis)
- ค. ไม่ควรใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน เพราะจะทำให้ท้องเสีย ซึ่งส่งผลให้มีการสูญเสียน้ำและเกลือแร่มากเกินไปโดยเฉพาะโพแทสเซียม และการใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลาานจะทำให้ลำไส้ใหญ่ชินต่อยา ถ้าไม่ใช้ยาจะไม่ถ่าย
- ง. ควรระวังการใช้ในหญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร

อาการไม่พึงประสงค์ ปวดมวนท้อง ผื่นคัน

ยารักษากลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจ

ยาฟ้าทะลายโจร
ยาแคปซูล ยาเม็ด
ยาลูกกลอน



ตัวยาสำคัญผงจากส่วนเหนือดินของฟ้าทะลายโจร
[Andrographis paniculata (Burm. f.) Wall. ex Nees] ที่มี
สารสำคัญ total lactone โดยคำนวณเป็น andrographolide
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 โดยน้ำหนัก (w/w)

ข้อบ่งใช้

ก. บรรเทาอาการเจ็บคอ
ข. บรรเทาอาการของโรคหวัด (common cold) เช่น
เจ็บคอ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

ขนาดและ วิธีใช้

บรรเทาอาการหวัด เจ็บคอ รับประทานครั้งละ 1.5 – 3 กรัม
วันละ 4 ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

ยารักษากลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจ

ยาฟ้าทะลายโจร
ยาแคปซูล ยาเม็ด
ยาลูกกลอน



ข้อห้าม

- ก. ห้ามใช้ในผู้ที่มีอาการแพ้ฟ้าทะลายโจร
- ข. ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร เนื่องจากอาจทำให้เกิดทารกวิรูปได้(วิรูปหมายถึงอาการหน้าท้องไม่ปิดร่วมขากุดแต่กำเนิด)
- ค. ห้ามใช้ฟ้าทะลายโจรสำหรับแก้เจ็บคอในกรณีต่าง ๆ ต่อไปนี้
- ง. ในผู้ป่วยที่มีอาการเจ็บคอเนื่องจากติดเชื้อ Streptococcus group A
- จ. ในผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคไตอักเสบ เนื่องจากเคยติดเชื้อ Streptococcus group
- ฉ. ในผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคหัวใจรูห์มาติก
- ช. ในผู้ป่วยที่มีอาการเจ็บคอเนื่องจากมีการติดเชื้อแบคทีเรีย และมีอาการรุนแรง เช่น มีตุ่มหนองในคอ มีไข้สูง และหนาวสั่น

ยารักษากลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจ

ยาฟ้าทะลายโจร
ยาแคปซูล ยาเม็ด
ยาลูกกลอน



ข้อควรระวัง

- หากใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน อาจทำให้แขนขามีอาการชาหรืออ่อนแรง
- หากใช้ฟ้าทะลายโจรติดต่อกัน 3 วัน แล้วไม่หาย หรือมีอาการรุนแรงขึ้นระหว่างใช้ยา ควรหยุดใช้และพบแพทย์
- ควรระวังการใช้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulants) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยาลดความดันเลือดเพราะอาจเสริมฤทธิ์กันได้
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยาที่กระบวนกรเมแทบอลิซึม ผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP) เนื่องจากฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ CYP1A2, CYP2C9 และ CYP3A4

อาการไม่พึงประสงค์

อาจทำให้เกิดอาการผิดปกติของทางเดินอาหาร เช่น ปวดท้อง ท้องเดิน คลื่นไส้ เบื่ออาหาร วิงเวียนศีรษะ ใจสั่น และอาจเกิดลมพิษได้

ยารักษากลุ่มอาการระบบผิวหนัง

ยาทาภายนอก

ยาทิงเจอร์ทองพันชั่ง ทิงเจอร์ (รพ.)



ตัวยาสําคัญ สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์จากใบทองพันชั่งสด (*Rhinacanthus nasutus* (L.) Kurz) ร้อยละ 10 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร (w/v)

ข้อบ่งใช้	ทาแก้กลากเกลื้อน โรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา น้ำกัดเท้า
ขนาดและวิธีใช้	ทาบริเวณที่มีอาการ วันละ 2 ครั้ง เช้า – เย็น ทาจนกว่าจะหาย และใช้ต่อเนื่องอีกอย่างน้อย 2 สัปดาห์
ข้อห้าม	-
ข้อควรระวัง	ห้ามทาบริเวณขอบตาและเนื้อเยื่ออ่อน ห้ามทาบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผลหรือมีแผลเปิด

ยารักษากลุ่มอาการระบบผิวหนัง

ยาทาภายนอก

ยาทิงเจอร์พลู
ทิงเจอร์ (รพ.)



ตัวยาสำคัญ สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์จากใบพลูสด (*Piper betle*L.) ร้อยละ 50 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร (w/v)

ข้อบ่งใช้ บรรเทาอาการผิวหนังอักเสบ อาการอักเสบจากแมลงกัด ต่อย

ขนาดและวิธีใช้ ทาบริเวณที่มีอาการ วันละ 2 ครั้ง เช้า – เย็น

ข้อห้าม ห้ามทาบริเวณขอบตาและเนื้อเยื่ออ่อน ห้ามทาบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผลหรือมีแผลเปิด

ข้อควรระวัง -

อาการไม่พึงประสงค์

เมื่อทาติดต่อกันเป็นเวลานาน อาจทำให้ผิวหนังเป็นสีดำ แต่เมื่อหยุดยาแล้ว อาการจะหายไป

ยารักษากลุ่มอาการระบบผิวหนัง

ยาทาภายนอก

ยาบัวบกยาครีม ยาครีม (รพ.)



ตัวยาสำคัญ สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของใบบัวบกแห้ง
[*Centella asiatica*(L.) Urb.] ร้อยละ 7 โดยน้ำหนัก (w/w)

ข้อบ่งใช้

สมานแผล

ขนาดและ
วิธีใช้

ทำความสะอาดแผลด้วยยาฆ่าเชื้อก่อนทายา ใช้ทาบริเวณที่เป็นแผลวันละ 1 - 3 ครั้ง หรือ ตามแพทย์สั่ง

ข้อห้าม

- ก. ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่แพ้พืชในวงศ์ Apiaceae (Umbelliferae) เช่น ยี่หระ ผักชี
- ข. ห้ามใช้ในผู้ที่มีประวัติเป็นโรคมะเร็งผิวหนัง
- ค. ห้ามใช้ในแผลเปิด

ข้อควรระวัง

ควรหลีกเลี่ยงการใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน

อาการไม่พึงประสงค์

มีรายงานว่า การทาสารสกัดใบบัวบกชนิดขี้ผึ้งหรือผง อาจทำให้เกิดผื่นแพ้สัมผัสได้

ยารักษากลุ่มอาการระบบผิวหนัง

ยาทาภายนอก

ยาเปลือกมังคุด ยาน้ำใส



ตัวยาสำคัญสารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของเปลือกมังคุดแห้ง (*Garcinia mangostana*L.) ร้อยละ 10 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร (w/v)

ข้อบ่งใช้ ภายนอกสำหรับทาแผลสดและแผลเรื้อรัง

ขนาดและวิธีใช้ ทาบริเวณที่มีอาการ วันละ 2 ครั้ง เช้า – เย็น

ข้อห้าม ห้ามทาบริเวณขอบตาและเนื้อเยื่ออ่อน

ข้อควรระวัง -

ข้อมูลเพิ่มเติมอื่นๆ

แพทย์แผนโบราณใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำปูนใสรักษาแผลเบาหวาน

ยารักษากลุ่มอาการระบบผิวหนัง

ยาทาภายนอก

ยาพญาขอ ยาครีม
ยาโลชั่น สารละลาย
(สำหรับป้ายปาก)
ยาขี้ผึ้ง ทิงเจอร์



ตัวยาสำคัญ สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของใบพญาขอแห้ง
[*Clinacanthus nutans* (Burm. f.) Lindau]

รูปแบบ/ความแรง

- ก. ยาครีม ที่มีสารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของพญาขอร้อยละ 4 - 5 โดยน้ำหนัก (w/w) สารละลาย (สำหรับป้ายปาก) ที่มีสารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของพญาขอในกลีเซอรินร้อยละ 2.5 - 4 โดยน้ำหนัก (w/w)
- ข. สารละลาย (สำหรับป้ายปาก) (รพ.) ที่มีสารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของพญาขอในกลีเซอรินร้อยละ 2.5 - 4 โดยน้ำหนัก (w/w)
- ค. โลชั่น ที่มีสารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของพญาขอร้อยละ 1.25 โดยน้ำหนัก (w/w)
- ง. โลชั่น (รพ.) ที่มีสารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของพญาขอร้อยละ 1.25 โดยน้ำหนัก (w/w)
- จ. ยาขี้ผึ้ง (รพ.) ที่มีสารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของพญาขอ ร้อยละ 4 - 5 โดยน้ำหนัก (w/w)
- ฉ. ทิงเจอร์ (รพ.) ที่มีสารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของพญาขอสด ร้อยละ 10 โดย น้ำหนักต่อปริมาตร (w/v)

ยารักษากลุ่มอาการระบบผิวหนัง

ยาทาภายนอก

ยาพญายอ ยาครีม
ยาโลชั่น สารละลาย
(สำหรับป้ายปาก)
ยาขี้ผึ้ง ทิงเจอร์



ข้อบ่งใช้

- ก. ยาครีม บรรเทาอาการของ เริมและงูสวัด
- ข. สารละลาย (สำหรับป้ายปาก) รักษาแผลในปาก (aphthous ulcer) แผลจากการฉายรังสีและเคมีบำบัด
- ค. โลชั่น บรรเทาอาการ ผดผื่นคัน ลมพิษ ตุ่มคัน
- ง. ยาขี้ผึ้ง บรรเทาอาการอักเสบ ปวด บวมจากแมลงกัดต่อย
- จ. ทิงเจอร์พญายอ บรรเทาอาการของเริม และงูสวัด

ขนาดและวิธีใช้

ทาบริเวณที่มีอาการ วันละ 5 ครั้ง

ข้อห้าม

-

ข้อควรระวัง

-